

A photograph of a middle-aged man with glasses, wearing a striped shirt, sitting and reading a book. He is holding the book with both hands, and the pages are visible. The background is a bright, out-of-focus window.

Timo Montonen

Kirjoittajan kirja nro 3

Kirjoittamisesta, lukemisesta ja
muista ikuisista aiheista

Kirjoittajan kirja nro 3

Opiskelijoilleni

Timo Montonen

Kirjoittajan kirja

**Kirjoittamisesta, lukemisesta
ja muista ikuisista aiheista**

3., uudistettu ja täydennetty laitos

Teoksen ensimmäinen ja toinen laitos (BTJ 2007/Avain 2010) ilmestyivät nimellä Kirjoittajan kirja.

© 2015 Timo Montonen

<http://timomontonen.jimdo.com/>

Kansikuva: @Ilari Huhtasalo

Takakannen kasvokuva: @Arja Pasila

Kustantaja: BoD™ – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-952-318-852-5

Sisällys

Esipuhe kolmanteen laitokseen	9
Kivirivit.....	10
Mahdoton tehtävä	13
Teidän ei pidä oppia mitään.....	18
Liikutu verkkokurssilla	22
Tähtitaivas korkealla, totuus syvällä	26
Elinkautinen (viisi tiilenpäättä).....	30
Itsemme tähden sytytämme kynttilän.....	32
Ihmisen osa: hikate	35
Kaksi kättä enemmän.....	38
Lukulamppu.....	41
Sokia kreeta, näkevä hannu	44
Se jätkä	47
Opiskelu vaarantaa aitoutesi	50
Elävältä nyljetty.....	54
Palveluksessanne!	57
Oikea juhannus takaisin!.....	67
Neljä kakkosta ja hippuysikkö	70
Muuttiko kansanopisto elämäsi?	73
Tietotyö lisää tuskaa	77

Avoin kirje Tuomas Alatalolle	81
Raapaleita ja räpäpäleitä	85
Oppineita miehiä	89
Pieniä Tarinoita	93
Älä syö kaikkea yksin.....	97
Jokamiehestä Tiski-Jukaksi	101
Tee sitä mitä itse haluat.....	104
Miten syntyy kirjailija.....	107
Kirjailijaksi vai tutkijaksi?	118
Sivuraiteelle	123
Mitä verkko-opiskelusta jää muistiin?.....	126
Muodonmuutos	129
Päätös lukea.....	133
Sanan taiteen korkeakouluun!	136
Hyvät, huonot ja parhaat käytännöt	142
Hyviä uutisia Aasiasta	146
Oppiiko viisautta opiskelemalla?	149
Blogi opettaa.....	153
Opiskelemalla Uusi Elämä.....	157
Kirjan päivä on joka päivä	160
J'accuse...! Avoin kirje tasavallan presidentille	163
Pidot pihalla	167
Omaa kirjaa lukiessa	170

Jatkokertomuksen kirjoittamisesta.....	172
Kirjoittaminen ja noidannuoli	174
Kässäri kustantajalle.....	175
Kirjailijayhdistysten jäsenyydestä	177
Kirjoituskilpailuista	180
Ideoiden kypsyttelystä	181
Luonnoksesta tekstiksi	184
Varoitus: Kirjailija työssä!.....	187
Kirjoittajaoppaista ja verkkokursseista	190
Ensimmäinen sana ja muita päähkäilyjä	192
Runoilija tykittää	209
Lukijoiden merkitys kirjoittajalle.....	211
Ammattisimulaattorissa.....	212

Esipuhe kolmanteen laitokseen

Kirjoittajan kirjan kolmas laitos on saanut uuden nimen, jossa on laitoksen järjestysnumero.

Aiempien laitosten Parkinson-pakinat on siirretty tästä kirjasta parempaan tekstiyhteyteen, Kuka pelkää Parkinsonia -teokseeni (BoD 2015), yhtä tekstiä lukuun ottamatta (Pidot pihalla). Edellisen laitoksen lopettanut päiväkirjakatkelma on sekin poissa ja julkaistu teoksessani Parempaan elämään (BoD 2011).

Uutta tässä laitoksessa on Palmenian kirjoittajakoulutuksen blogissa ja Facebook-sivulla julkaisemani kirjalliset päähkäilyt vuosina 2010 ja 2011 sekä kirjan päättävä essee ammatti-identiteetistä.

Helsingissä 20.7.2015

Timo Montonen

Kivirivit

Tieni lukutaidottomasta pojasta kirjoittajakoulutuksen suunnittelijaksi on laatoitettava kivillä kuin antiikin Rooman sotilastie Via Appia.

Astun ensimmäiselle kivelle. Siihen on hakattu muistokirjoitus, jossa luen väärin, mutta ymmärrän oikein. Istun aapisen ääreen kyyristyneenä herttoniemeläisen vuokratukion olohuoneessa. On pimeä kevättalvi 1964. Isä opettaa minua lukemaan ennen kuin aloitan koulun. Osaan jo kirjaimet, mutta sanat sikiävät tuskaisesti. ”T – I – E...” Tuijotan kuvaa, jossa tyttö ja poika kirmaavat pitkin paperille sutaistua viivaa. Äkkiä huudahdan kiihkeästi: ”Juoksee!”

Kipitän pieniä kiviä, nopeaa riviä. Opin valehtelemaan, varastamaan ja väärentämään. Tokaluokkalaisena kirjoitan mestarillisia kotiaineita satukirjasta kopioimalla, ensin sanasta sanaan, sitten muuntelemalla. Lettipäinen sijaisopettaja ylistää ja palkitsee pääsiäismunalla, jonka sisällä kolisee peltinen helikopteri. Innostun luulotellusta kirjoittajankyvystäni niin että ryhdyn toimittamaan lehteä, johon jäljennän pihalla kuulemiani runoja ominani. Merirosvotarinaan keksin uuden sanan saaren nimeksi: Vereira.

Harpon laakeita kiviä, pidentyvää riviä. Omia sanoja on jo enemmän kuin varastettuja. Kansakoulun äidinkielen tunnilla ahmin lukukirjan kertomuksia sillä välin kun muut tappeltelevat ääneen lukua.

Oppikoulun ainekirjoitustunnilla kirjoitan mielikuvituksellisia pakinoita ja elämänfilosofisia tunnustuksia. 15-vuotiaana lähetän romaanikäsikirjoituksen kustantajalle, joka palauttaa nivaskani puolen vuoden kuluttua. Valkoisten liuskojen välissä käpristelee Matti Suurpään musta partakarva.

Hyppään isolle kivelle, järisyttävälle riville, jossa repäisen itseni irti isän ja äidin tahdosta. 17-vuotiaana eroan lukioista ja otan pestin postiin. Tuijotan vierasta miesjoukkoa ja loppumatonta säkkipinoa kuin eteeni heitettyä aikuisuutta.

Loikin kiveltä toiselle, riveille kaiverretuille sanoille, jotka järjestyvät kappaleiksi kuin tarkkaan aseteltu laatoitus urapoluksi. 18-vuotiaana iskee lukuvimma, 19-vuotiaana opiskeluhinku. Jätän postin, palaan lukioon. Kirjoittamisen pakko pahenee. Ostan Brother-matkakirjoituskoneen. Saan ylioppilaslakin neljä vuotta ikäluokkaani jäljessä. Yliopisto-opinnot aloitan siinä vaiheessa kun entiset luokkatoverini valmistuvat. Aineyhdistelmän valitsen niin, etten valmistu suoraan mihinkään ammattiin. Luen yleistä kirjallisuustiedettä, teoreettista filosofiaa, estetiikkaa. Julkaisen pienen romaanin Sinisilmä eli Oidipuksen harharetket eli seksiä ja väkivaltaa. Toimitan filosofian opiskelijoiden Minervan Pöllö -ainejärjestölehteä. Kirjoitan lehtijuttuja. Järjestän tempauksia. Väsään lehdistötiedotteita. Ostan PC:n. Kokoan antologiaa, joka ei valmistu. Piirrän Vapaassa taidekoulussa ja maalaan Helsingin työväenopistossa. Osallistun taidenäyttelyihin. Kirjoitan, ohjaan ja näyttelen yhden miehen näytelmiä. Kustantajat palauttavat romaanikyhäelmäni.

Kapuan kivelle kuin korokkeelle, virallisuonteisille riveille, joilla uurastukseni ansaitsee institutionaalisia tunnustuksia. Suoritan ylemmän korkeakoulututkinnon ja saan filosofian maisterin arvon 33-vuotiaana. Haen kahta työpaikkaa, paikallislehden toimitussihteerin ja kansanopiston opettajan. Saan jälkimmäisen, ja minä seison luokan edessä luovan kirjoittamisen opettajana ikäni tähän työhön valmistautuneena.

Vuodet vierivät, oppilaitokset vaihtuvat, mutta minusta tuntuu kuin astuisin samalle kivelle aina uudestaan, kirjoittaisin samoja rivejä. Ei ole väliä, opetanko aikuisopistossa, kesäyliopistossa vai yliopistossa, vanhusten palvelukeskuksissa vai sivistysliitoissa. Opetan kaikenlaista kirjoittamista kuunnelmasta muistelman. Teen sekalaisia kirjoitustöitä, artikkeleita ja pakinoita, oppimateriaalia verkkokursseille, työnantajani historiikin. Toimitan verkkolehteä ja antologian opiskelijoiden teksteistä. Vaihdan vapaan kouluttajan ja kirjoittajan työt kuukausipalkkaiseen toimeen. Suunnittelen ja opetan samassa talossa kurssin toisensa perään. Karsin sivutöitä. Alan höporehtiä lojaalisuudesta työnantajaa kohtaan. Ajattelen työtäni vuosien rakennustyömaana, en enää tienä, jota kulkea. Ammattini on pääteokseni, elämäntehtäväni.

Näin olen juossut tieni, yhtä aikaa laatoittanut ja juossut, kivi kiveltä, rivi riviltä.

Mahdoton tehtävä

Saat mahdottoman tehtävän. Kahdeksassa viikossa sinun on kirjoitettava, kuvitettava, taitettava ja sidottava elämäntarinasi kovakantiseksi kirjaksi. Painosmäärä: kolme uniikkikappaletta.

Eikä siinä kaikki! Sinun on opiskeltava tuhti annos tietsikkaa, tiedäthän, sovellusohjelmien perusteet. Käyttäjärjestelmä, sähköposti, internetti, tekstinkäsittely, taulukkolaskenta, esitysgrafiikka, kuvankäsittely ja sivuntaitto. Joitakin näistä ohjelmista tarvitset kirjan teossa, muita pärjätäksesi työelämässä. Lisäksi opiskelet kirjoittamisen saloja, kirjansidontaa ja työnhaun taitoja.

Taustaltasi olet pitkäaikaistyötön, ikääntynyt, kovia kolhuja elämässäsi kärsinyt, akateemisen tai opistotutkinnon suorittanut. Sinulla on vähän tai ei ollenkaan kokemusta tietokoneen käytöstä (eläytyäksesi tähän tehtävään sinun on käytettävä mielikuvitusta tai muisteltava haperoita kykyjäsi pari vuotta sitten). Jos et halua ajatella itseäsi pitkäaikaistyöttömäksi, saat vaihtoehdon. Olet tykkänään työelämän syrjäpoluiltaakin harhautunut, työkyvyttömäksi rampautunut, päästäsi tai kropaltasi. Valitse näistä.

Ja nyt töihin eli opiskelemaan. ”Tän kurssin tavoite on jostain utopiaa”, tokaiset tupakkatauolla toiselle epäilijälle ja nostat katseesi Viikin peltojen yli huhtikuun valjulle taivaalle. Olet kurssin alkuhaastattelussa vakuuttanut, että

selviydyt kurssin vaatimuksista. Nyt ensimmäisenä päivänä et ole enää varma. Kurssikokonaisuus on tupattu niin täyteen opiskeltavaa, että kahdeksan viikon sijaan tarvitsisit kahdeksan kuukautta, tai vuotta.

Kurssille valikoituneesta kuudentoista hengen ryhmästä kolmannes on kohtalontovereitasi, varttuneita työelämästä pudonneita, kremppaisia väsyneitä ihmisiä. Toinen kolmannes on äskettäin valmistuneita nuorehkoja akateemisia työttömiä tai osa-aikaisia pätkätöihin juuttuneita. Lopulla kolmanneksella on opinnot vielä kesken tai keskeytynyt jo vuosia sitten, jaa, taitaapa mukana olla joku ammatinvaihtaja ja ammattikorkeakoulun iltalinjalla pakertava.

Olipa kurssin tavoite utopiaa tai ei, sinulla ainakin on voimakas motiivi opiskeluun. Heti kun näit lehti-ilmoituksen ilmaisjakelulehdessä, huusit ääneen niin että juna meinasi pysähtyä Pasilan ja Käpylän väliin: ”Tää on mulle!”

Samasta innostuksen kokemuksesta puhuvat muutkin. Kova hinku oppia, sisäinen palo, voimakas motivaatio olikin yksi painavimmista valinnan perusteista. Mukaan pääsi vain jos oli sekä halua oppia että jonkin sortin kyvyttömyyttä, siis tilaa oppia uutta. Liikaoppineet jätettiin ryhmästä.

Ensimmäistä päivää seuraa toinen, kolmas, ja kohta ensimmäinen viikko vaihtuu toiseksi. Alun varautuneisuus kariesee käytöstä poistetulle junaradalle, jossa kirjoitat proosarunon ratapölkynpätkästä.

Mukaudut päivän rytmiin, sopeudut porukkaan. Atk-luokassa istumisen katkaisee lounas Ravintola Tähkässä ja reipas ruokatuntikävely. Viikin eläimet tulevat tutuksi kuin

näyttöruutu ja näppäimistö: lehmät laitumella, hevoset haassa, kalkkunat tarhassa, vuohet aitauksessa. Minipossu röhkii navetan päädyssä. Kissa oikaisee pihan poikki. Haukka syöksyy pikkulintuparveen tallin edustalla.

Pääset työnteon rytmiin. Innostus on vallannut sinut niin, että jätät illaksi kirjoittamaan ja käyt kotona vain hoitamassa pakolliset hommat ja tulet aamulla aikaisin takaisin.

Viikot hupenevat äkkiä kuin kolikot pajatsoon. Kurssin puolivälissä pidät muiden mukana elämästäsi kertovan alustuksen, jonka runkona on esitysgraafiikkaohjelmalla tekemäsi diat. Sattuvan tarinasi tärkeimmät pointit putoilevat valkokankaalle ääniefektien ryydittäminä. Mikä speaktaakkeli!

Illan puolimatkan juhlissa, saunan jälkeen, epäusko valtaa mielen. Ei ehdi! Vain neljä viikkoa aikaa. Piiloon työnnetty ristiriidat ryöpsähtävät pintaan. Kyräilet muita samalla tavalla kuin he kyräilevät sinua: Mikä tyyppi tuo luulee olevansa?

Arki koittaa. Nyt ei auta muu kuin kerätä voimat, skarpata kimpassa ja kiillottaa tavoite selväksi. Periksi ei anneta! Kirjailijatoveria ei jätetä! Loput viikot ovat hurmoksellista opiskelua, kiihkeää työntekoa, kirjan kirjoittamista, sivujen taittamista, pikapainossa ravaamista, kirjapainovierailua, kirjoittamisen verkkokurssilla ahkeroimista.

Oppimisen ilo loistaa läsnäoloon.

Sinussa aktivoituu koko eletty elämä. Kaikki kokemuksesi, hyvät ja pahat, raskaat ja kevyet, rakkaudet ja vihat, nuo kaikki ovat olleet aineiston hankintaa, välttämätöntä tämän kirjan kirjoittamiseksi. Ja kaikki

haaveilusi, unelmasi että joskus vielä kirjoitat tästä romaanin, tuo kaikki on ollut motiivin hankkimista, kirjan kirjoittamiseen sysäävän syyn etsimistä, kirjan vanhemmuuteen valmentautumista. Itse kirjan kirjoittaminen on lyhyt raskeusaika verrattuna siihen kirjaan, jonka olet elänyt.

Viimeisellä viikolla löydät itsestäsi kirjansitojan. Pöydillä lojuu harmaita kansipahveja ja värikkäitä esilehtikartonkeja. Liimapurkkeja ja pensseleitä. Vasaroita ja mattoveitsiä. Sidontalankaa ja neuvoja. Kankaita ja paperia. Reunuspöytiin hyllylevyjen alle on ruuvipuristimilla litistetty kirjoja kuivumaan.

Otat oman kirjasi puristuksesta. Pitelet sitä hellin käsin kuin kylvettäisit vastasyntynyttä vauvaasi ensi kertaa. Katsoit kirjaasi, asetat sen pöydälle kuivumaan, ja äkkiä se menettää vauvanpiirteensä. Se seisoo jo terhakkaana sivut harallaan. Nyt se näyttää yhtä raikkaalta kuin juhannusmorsian. Se on koskematon, mutta valmis tarjoamaan lukunautinnon.

Kurssin päättäjäsissä kaikki on valmista. Istutte luentosalissa niin että näette salin keskelle pöydälle, jolla hengittää kuusitoista erilaista kirjaa. Erivärisiä ja erikokoisia. Kangaskantisia ja paperipäällysteisiä.

Käsin sidottuja kovakantisia, pikapainossa tehtyjä teippi-selkäksiä pukkareita, jokunen digipainossa painettu. Farkukantisen sivut lainehtivat, koska kirja on otettu kosteana puristuksesta. Kirja on kuin ojanpohjalla uitettu rokkari, ja juuri siksi tekijänsä oloinen.

Sait mahdollottoman tehtävän. Teit sen mahdolliseksi. Nyt onnistumisen hetkellä ilotulitukset eivät räisky, fanfaarit

Kirjoittajan kirja on ensimmäisestä laitoksestaan (2007) lähtien kerännyt kiitosta niin sisällöstään kuin tyylistään. Kolmas laitos paneutuu jälleen ikuisiin aiheisiin, kirjoittamiseen ja lukemiseen. Mukana on lukuelämysten lisäksi käytännön neuvoja ja kirjailijan identiteetin pohdintaa – Tiski-Jukkaa, sokiaa Kreetaa ja näkevää Hannua unohtamatta.

Kirjailijamaisen kirjailijame on pakottanut lukijansa lukemaan lisää kunnes viimeinen tippa on nautittu. Sivistykseen, oppimiseen ja kirjallisuuteen uskovien lukijain kirja!

Timo Montonen on helsinkiläinen kirjailija. Hän on julkaissut sekä kaunokirjallisuutta että tietokirjallisuutta.

Tämä kirja on ensimmäinen Montosen toimittamista loppuunmyytyjen teostensa uusintajulkaisuista.

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi